

1. Які основні ідеї та завдання феноменології?

Феноменологія досліджує і приводить в систему апріорне у свідомості; зводячи апріорне до «останнім ... сутнісним необхідності», вона тим самим задає основні поняття наук. Завдання феноменології - «у пізнанні повної системи утворень свідомості, що конституують» (іманентно) об'єктивний світ. Людське буття розкривається, як буття в світі з іншими, як свідомість і самосвідомість, як любов і ненависть, як пізнання і художня творчість, як воля і бажання, страх і совість, свобода і смерть, як духовне і тілесне, як трагічне, комічне і нікчемне буття. Ці фундаментальні феномени та їх ієрархія - предмет феноменології, або феноменологічної філософії. Основний принцип феноменології - «до самих речей», що означає: подолати забобони й упереджені думки, звільнитися від звичних установок і нав'язуваних передумов, відсторонитися від методологічних шаблонів та кліше і звернутися до первинного, початкового досвіду свідомості, в якому речі постають не як предмети вже наявних теорій, точок зору, установок, не як щось, на що ми дивимося очима інших, але як щось, що само розкривається перед нами в первинному досвіді.

2. У чому сутність феноменологічного методу Едмунда Гуссерля?

Засновник феноменології - Едмунд Гуссерль. Гуссерль формулює програму «чистої логіки», теорії всіх теорій; теорія складається зі значень як гомогенного матеріалу; зв'язку значень, які лежать в основі теоретичних зв'язків - зв'язків істин, відрізняються, з одного боку, від зв'язків переживань у пізнанні, тобто від зв'язків психічних актів, а з іншого боку, від зв'язків пізнаваних у науці речей. Між речами може бути виявлена причинний зв'язок, між елементами теорії немає причинного зв'язок, зв'язок ідеальна, логічний зв'язок значень.

Ці дві відмінності послужили відправною точкою гуссерлевської феноменології свідомості - вчення про непсихологічних суб'єктивності. Феноменологія, за Гуссерлем, нейтральна по відношенню до логіки і психології науки.

3. Які особливості взаємозв'язку феноменології й естетики у філософії Романа Інгардена?

Феноменологічна естетика пов'язана передусім з теоретичними роботами відомого польського естетика Романа Інгардена. Важливе теоретичне навантаження в теорії Інгардена має поняття «переживання», яке, на відміну від шелерівського тлумачення, є саме естетичним переживанням. Він визначає найважливіші особливості естетичного переживання і вважає, що естетичне переживання не є якимось «миттєвим переживанням», «миттєвим відчуттям», а становить «складний процес, який має різні фази й протікає своєрідно». Зазначена Інгарденом своєрідність залежить від рівня професійної підготовки реципієнта й зумовлюється складністю чи простотою

самого предмета сприймання, адже естетичне переживання, вважає філософ, може викликати і кольорова пляма, і звук голосу. Весь реальний предмет може сприйматися на рівні звичайного чуттєвого споглядання, а потім, зазначає Інгарден, починають формуватися «фази естетичного переживання». нас вражає одна своєрідна якість або численні якості — колір, гармонія барв, мелодія, ритм, форма й т.ін. Ці якості роблять нас небайдужими до предмета чи явища, концентрують нашу увагу й викликають у нас особливу емоцію, за Інгарденом — попередню емоцію, яка дає поштовх процесові естетичного переживання.

Між попередньою емоцією і естетичним переживанням Р. Інгарден «вибудовує» певні «сходишки», спираючись на які можна аналізувати внутрішню складність естетичного переживання. Попередня емоція породжує, на думку Інгардена, стан збудження, викликаного якістю предмета, потім формується бажання оволодіти предметом, предмет викликає здивування і поступово — від попередньої емоції переходимо до складного переживання. Можна сказати, Що «весь процес естетичного переживання включає в себе, з одного боку, активні фази, а з іншого — миттєві фази пасивного відчуття, моменти «застиглості» споглядання».

4. Які основні положення феноменології Мікеля Дюфренна?

Основним об'єктом критики Дюфренна стає логос — носій інтелекту, сила, яка принижує чуттєве, «природне» в людині. Саме «логоцентризм» перебільшує значення пізнання дійсності і недооцінює її переживання. Своєрідним «носієм» переживання є мистецтво, яке, в свою чергу, Дюфренн розглядає як серцевину естетики. Проголошуючи мистецтво найвищим типом пізнання, він вбачає у ньому практично єдиний засіб гальмування дегуманізації людини в умовах сучасного суспільства. Поширення естетичного досвіду, вважає Дюфренн, здатне повернути людину в природний стан, а це стан естетичний чи поетичний. У такому поверненні полягає «прометеївська» роль мистецтва.

Отже, розвиток естетичних ідей відбувався у межах філософії і відбивав, по суті, ті суперечності, які були властиві історії філософії. Через боротьбу різних філософських течій, напрямів, шкіл проходив процес формування предмета естетики, її основних понять і категорій.